

ու առած զարգացումն աւելորդ է նկարագրել, որ արդէն փոքր ի շատէ ծանօթ է շատերուն:

Եթէ ներկայ է անգամ մ'ալ դառնալ միւր երանաշնորհ Նախաօր, ըսենք անգամ մ'ալ որ ինչ անցքերէ որ անցաւ Հայքը, նոյն անցքերը կամ նմանները պատուած էին որդւոցն եւս: Այս է հասարակօրէն մեծագործութեան դառն ճակատագիրը. այս իսկ է որ կ'ամբարձնէ տաժաննի մեծ գործերը. եւ զայս կը հաստատէ պատմութիւնը: — Մեռաւ Մեծն Սեբաստացի, ըսյց անա իւր հողին, իւր գործը կենդանի եւ. եւ երկու հարիւր տարի է որ ինք կը գործէ եւ կը պտղաբերէ առատութեամբ: Իւր որդիքն կամ աշակերտներն անոր հողով իրարու մրցելով անոր սկսածը կը զարգացնեն ի փառս Փրկչին, ի պարծանս Մխիթարայ, ի քարգաւաճանս ազգիս: Եւ անա այսօր շարագատ զոյգ Միաբանութիւններս այս սկըպի առթով իրար կ'ողջապարեն եւ իրարու խնդակից են Մխիթարայ գործոյն շնորհուած երկարակեցութեան համար: Տօներ խմբեցան զոյգ հասարակ միարան սիրով եւ փութով, թէ եւ անհաւասար ցոյցներով ըստ իւրաքանչիւր շափու եւ ըստ ժամանակիս պահանջման,* նաեւ իրենց սեպական այլեւայլ ճիւղաւորութեանց մէջ իրարու միցելով: — Գործենք եւ արդիւնաբերենք, եւ Աստուած իւր սկսած գործը ցմիշտ անսասան սպույն:

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՐԿԴԱՐԵԱՆ

ՅՈՐԵՆԵԱՆԻՆ ՀԱՆԳԻՒՄՐ

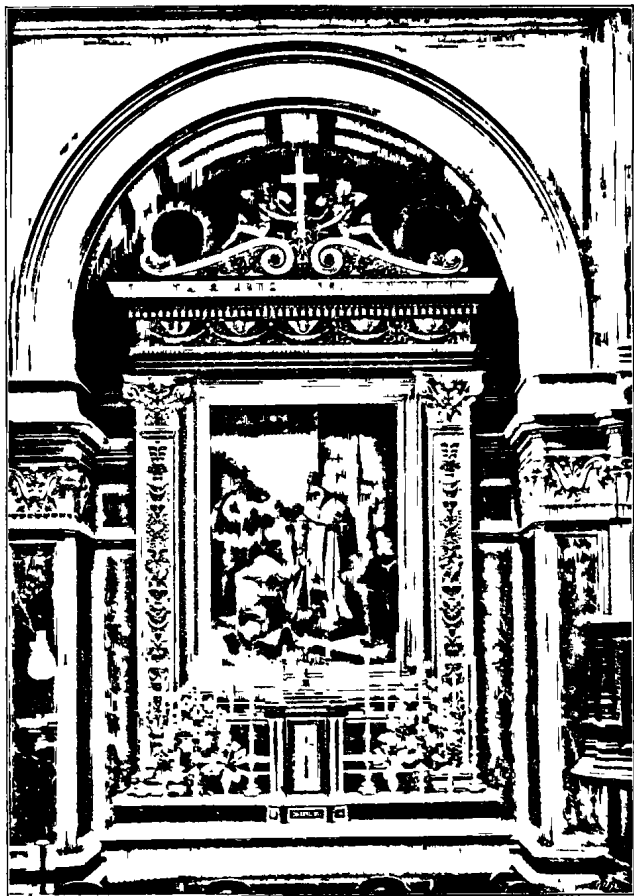
Վիեննա, 12 Սեպտ. 1901:

Իտալոյ կարգի մեծ ու շատ նշանակութիւն ունեցող տօնախմբութիւն մը կատարեցին այս օրերս Մխիթարեան Միաբանութիւնները: —

Ճշդիւ երկու հարիւր տարի է, որ երկոյս երանեալ Մխիթար Սեբաստացին՝ բաւական ժամանակ քրտնելէ, գլուխն ապին անդին զարնելէ ետեւ, հասաւ իր նպատակին ու 1701, Սեպտ. 8ին Կոստանդնուպոլսոյ Բերա արուարձանին Կոզլուարոց վանատանը մէջ ութ ընկերներով չիմը դրաւ իւր անուամբ կոչուած Միաբանութեան — որ մեծամեծ բաներու կոչուած էր, — երբ Աստուածածնայ ծննդեան օրը, Երանուհւոյն մէկ պատկերին առջեւն իր ընկերներուն ուխտել տուաւ, որ անբիծ վարուք հաւատոյ ճշմարտութիւններն անխախտ պահելէն զատ՝ ուղղափառ հաւատոյ քարոզութիւնն ու գիտութիւնն եւ համարքութիւնը հոյ պղծին մէջ պիտի յառաջացնեն: Բայց երջանկայիշատակ Մխիթարայ մահէն ընկնէ ետքը Միաբանութեան մէկ նշանաւոր մասը — Տրիեստ փոխարքուեցաւ: Այս հիմնադրութեան երկիրներուսկայ տարեգարձն է որ երկուքի բաժնուած Միաբանութիւնն՝ ի Վիեննա եւ ի Վիեննայի,

* Տես վարժ. էջ 268:

մեծ հանդիսով ու փառաւորութեամբ կատարեց: Եւ այս ժամանակ Վիեննա զանուելութարեալստու թիւնն ունենալով եւ հոս կատարուած հանդիսութիւններուն մասնակից ըլլալով՝ կ'ուզեմ ասոնց տկար ստորագրութիւն մը փորձել, յուսալով որ «Հանդէս Ամսօրեայ» պատուական թերթին իւր էջերն ինծի չե զրանար: Այս հանդիսութեանց կեն-

Խորան Ս. Գրիգորի Հոռատորչի:

Հ. Ա. ՄԷԼԵ.

դրոնավայրն եղած էր Նոյբաւ թաղն կանգնուած Միսիթարեանց մեծագործ ու փառաւոր շէնքն իրեն շատ շքեղ եկեղեցիովն՝ որոնց վրայ քանի մ'օրէ ի վեր կը ծփան Աւստրիոյ կայսերական տան եւ տէրութեան ահադին դրօշները:

Մեծարգոյ Միաբանութեան վարչութիւնը՝ ամալամբութիւնները չսխառ, ուզեց իւր որդիական սէրն ու հպատակութիւնը ցուցնել նախ Սրբազան Հօր անոր օրհնու-

թիւեր խնդրելով, եւ մեւեռնոյն ատեն Աւստրիոյ Ղեհափառ Կայսեր, Փրանկխոս Եղեւսիս Ա. ծանոց, որ իւր երկու հարիւրամեայ յոբելանը կը կատարէ: —

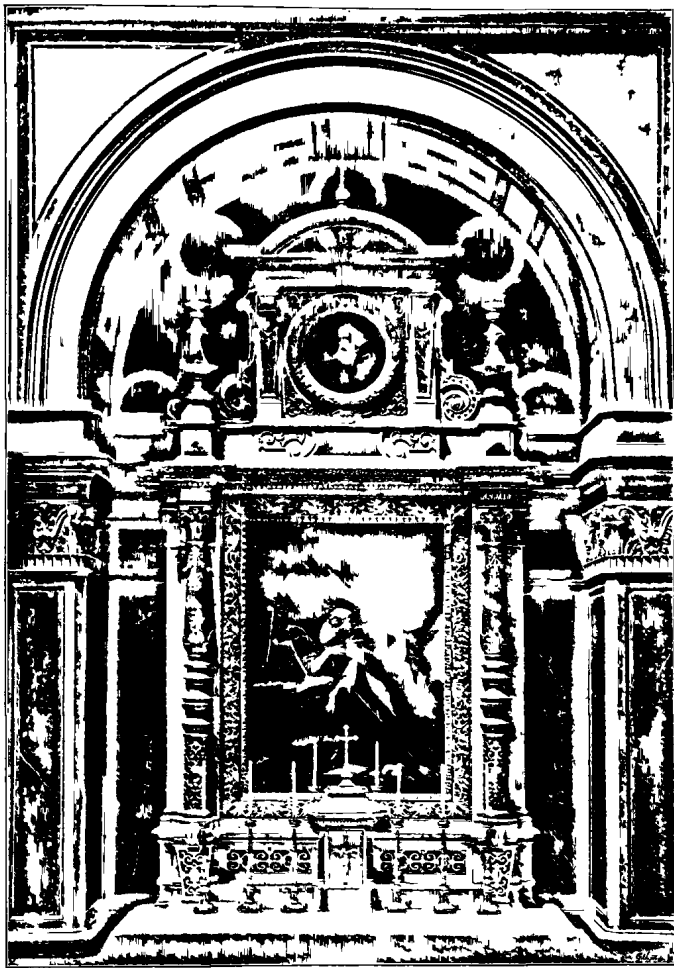
Սեպտեմբեր եօթին իրիկունը — նախատօնակի ժամերգութիւնն ետեւ — զանգուիները հնչեցնելով ու եկեղեցւոյ մէջ Սրբութիւն Սրբոցը գրուելով՝ ութօրեայ տօնախմբութեանց սկիւը հրատարակուեցաւ:

Ասոր վրայ միաբաններն խմբովին՝ Ծերագոյններն իրենց դուին անցած՝ Գերայ. Արքայորդ շնորհաւորութիւններն ըրին — որ արժանացան այսպիսի մեծ օր մը՝ այսպիսի նշանաւոր տօնախմբութիւն մը տեսնելու՝ կատարելով Միաբանութեան հաստատութեան երկրպետն տարեգարձը — Միաբանութեան մը՝ որ այնչափ բան կրէին, այնչափ նեղութեան ու փորձանայ գիտագրաւ ըլլալն ու վշտակութիւններէ անցնելն ետքը՝ փիւնիկ հաւուն պէս միշտ նորէն կենդիւ կը յառնէր, յաղթելով ինչ մը նիւթական ու բարոյական դժուարութիւններու եւ արգելքներու, Միաբանութեան մը կ'ըսեմ, որ մանանկոյ հասնի պէս հետզհետէ աճելով ու մեծնալով հաստատման ծառ մ'եղած է եւ իրեն ճիւղերն ամէն կողմ կը տարածէ. այսօր ինք իւր զօրութեամբ՝ իրեւ չափահաս, հասունացած եւ այլ կատարեալ կանգուն կեցած է ու կը ճգնի ոչ միայն մնալու, ու բռնելու իր պատշաճ դիրքն ու տեղը, այլ նաեւ կը ջանայ տարածուելու սփռելով քաղաքականութիւն, գիտութիւն, համակրութիւն դէպ ի արեւելք եւ դէպ ի արեւմուտք: — Ասով կը յուսայ, թէ կը կատարէ իւր պաշտօնը՝ զոր իւր երանելի Հիմնադրէն իրեւ կտակ եւ աւանդութիւն ընդունած է — երբ իւր ազգին որդեցը կ'ըլլայ առաքեալ, քարոզիչ, կրթիչ եւ ուսուցիչ:

Մեզի եւ հեռաւոր տեղերէն այցելուներուն սրտի մեծ կակիճ այն պատճառեց որ Վիեննայան Միաբանութեան ալեւոր ու ալիւններն չարուստ Ընդհանրական Արքան, Գեր. Գեր. Արքեպիս. Ա. Այսնեան, Ստլամիայի Արքեպիսկոպոս, Հիւանդագին ու տկար ըլլալուն՝ չկրցաւ անձամբ արտաքին տօնախմբութեանց առաջնորդ ըլլալ եւ զանոնք իւր ներկայութեամբ պատուել. զորոնք նոյն պատճառաւ հարկ եղաւ նաեւ զանց առնել, եւ հանդիսից շքեղ մասը լռութեամբ անցնիլ. զլիւսաբարբա մասնաւորելով ութօրեայ եկեղեցական ծանր հանդիսութեանց. որոնց մասին սակայն իրեն տեղը բռնեց Միաբանութեան երիցագոյն անդամն Գեղարքելի Հ. Նիկողայոս Ագերեան՝ ծայրագոյն Վարդապետ, Զմիւռնիոյ վանատան Մեծաւոր եւ հոնտեղե ազգայնոց Առաջնորդ՝ — որ այս առթիւ Վիեննա եկած էր: —

Աստուածածինի ծննդեան օրը՝ տօնախմբութիւնն սկսաւ այնու, որ ժամն ութին Սրբութիւն Սրբոցի ի տես գրուեցաւ ու հանդիսաւոր պատարագ մը մատուցուեցաւ երեւով: — Ժամը 10 ին մեծարգոյ Հ. Կենիֆ՝ Եփեսոսի ընկերութիւնէն, ամպին ելաւ ու գերմաններէն լեզուաւ եռանդնալից ու հրաշառ քարոզ մը տուաւ, որուն մէջ՝ մասնաւոր կերպով շեշտեց Միլիթարայ մեծ արժանիքները իւր ձեռնարկութեան ոգին, իր մեծ գիտութիւնը. — դարձեալ դժուարութիւններն՝ որոնց յաղթեց, հալածանքները՝ զորոնք կրեց, նմանքներով զինք երկրորդ Պաւլոսի մը, երկրորդ Լուսաւորչի մը՝ Ասկէ ետքը՝ կենդանի գոյներով ու զօրաւոր ճարտարախօսութեամբ նկարագրեց Միլիթարայ Միաբանութեան համակրութեան, գիտութեան, հասարակաց բոլոր մասնաւոր հայ ազգին համար բրած մեծ զոհողութիւններն եւ արիւննաւոր ձեռնարկութիւնները, զորոնք բրած է միշտ ու դեռ կ'ընէ այսօր եկեղեցւոյ այգւոյն մէջ ու գիտութեան ասպարիզին վրայ՝ գործով, բանիւ եւ գրով:

Արդէն ի բնէ փառաւոր եկեղեցին՝ որ այս յորեւմանին համար մեծ ծախքերով նորոգուած, ոսկեզօծած ու մարմարակերպ նկարած զեղեցիկ գոհար մը դարձած էր՝ ունենալով աւագ խորանին պատկերին մէջ Մեծին Միսիթարայ կենդանագիրը, աւելի եւս շքեղացաւ

Խորանն Ս. Անտոնի Առապատականի:

Հ. Վ. ՄԵԼԻՍ.

ասպին անդին գեանդուած ու ճաշակաւոր կերպով զարդարուած երբն երբն գունեան ծաղիկներով, ճոխ ծառատունկներու յաճախութեամբ, ազնիւ կերպամեղով ու գորգերով, եւ այլն: Սրբ ասոր վրայ՝ հարկաւոր ծրագները վառուեցան, լուսաւորութեան կողմը բացուեցան եւ եկեղեցական լոյսերն արձակուեցան, եկեղեցին ծշմարիտ հրեշտակոյ բնակարանի կերպարանքն առաւ: Մարդ ինք զինքն երրորդ երկինք վերացած կը նկատէր:

Ժամը 11 ին Գիւլյ. Հ. Նիկողայոս Թադադիր Վարդապետն սկսաւ ձայնաւոր Պատարագը՝ երաժշտութեամբ: Գիր. Այոնեան Արքահօր մեծաւ աշխատութեամբ՝ պէսպէս երաժշտական գործեաց համար յօրինած պատարագը շատ յաջող եղաւ: Հիմնովի սորված, գործիքներու կատարեալ տէր եղած, ճշգրտութեամբ առաջնորդուած եւ զմայլեցուցիչ ձայներու ներդաշնակ երգերուն մէջէն՝ մասնաւորապէս յիշատակութեան արժանի են «Խորհուրդ խորին», — «Սուրբ Աստուած», — «Քրիստոս ի մէջ», — «Սուրբ սուրբ», — «Յամենայնի օրհնեալ եւ Տէր», — «Հայր մեր», — «Քրիստոս պատարագեալ», — «Նշխար անուն Տեառն», — «Օրհնեցից զՏէր», Մարդ կարծես թէ ինք իրմէ ելած երկնային խորհուրդներու մէջ ընկղմած էր զանոնք լաւատեն: Նրդւաց խմբին կ'առաջնորդէր երիտասարդ տաղանդաւոր երաժշտական Գ. Վիլլ (Prof. G. Wiedl): Թէպէտ բոլոր երգերը մի քան զմի գեղեցիկ, արտաշարժ ու վառվառն էին, սակայն եւ այնպէս, հարկ է որ ընդունինք թէ վերջին աստիճանի յափշտակիչ ու ապշեցուցիչ էին մանաւանդ «Քրիստոս ի մէջ», Հայր մեր, Նշխար անուն Տեառն օրհնեալ եւ Օրհնեցից զՏէր: Յիշատակութեան արժանի է նաեւ «Քրիստոս ի մէջ» նուագուած պահուն ուշադրաւ պատահար: Մինչ դպիրք դատուն մէջ իրարու ի համընդ պրտութեան մատչելու համար շարժման սկսան, ժողովուրդն ալ նաւուն մէջ յուզեցաւ եւ հարիւրաւոր ձեռքեր վեր բարձրացան եւ մեծ յուզում տիրեց եկեղեցին: Ի սկզբան կարեւր էր կարծիք թէ վիճենայի խաղաղ ու բարեկիրթ ժողովուրդեան մէջ ալ խռովութեան մը սկզբնաւորութիւն է եղածը: Բայց շուտով խմբաց սկսուեց, երբ տեսայ որ Տիւնին Միտիթարայ կենդանագիրը կը բաշխուի հաւատացեցող, եւ այս պատճառաւ ձեռքերը կը կարկառէին: Շատերը յարգանքով համընդներ կը գրոմէին երանելի Հօր պատկերին, ուրիշները՝ խոր մտածմունքով ուշի ուշով կը դիտէին զՄեծն Միտիթար, եւ այլք իրենց ձեռքն ունեցած պատկերը կը համեմատէին Աւագ խորանին՝ Ս. Նոյս Աստուածամօր ռոնց տակ՝ յօդս սաւառնեալ հրեշտակներու բռնած նկարին հետ: Պատկերէս հազարաւորներ բաշխուեցան եւ տիրող սպառնեցան, այսու հանդերձ դեռ զայն խնդրողք եւ փափաքողք անթիւ անհամար էին:

Ձայնաւոր Պատարագը ընդհաւ կէսօրը կէս ժամ անցած:

Աստուածային պաշտամունքը կատարուելէն ետեւ ժողովուրդեան մէջ բաժնուեցաւ մասնաւոր այս առթիւ տպուած տետրակ մը՝, գերմաներէն լեզուաւ, աս տիտղոսով. «Յիշատակ Միտիթարեան Միարանութեան 2000ամեայ Հիմնարկութեան հանդիսին», — Տետրակին սկիզբը կեցած է Միտիթարայ լաւ յաջողած կենդանագիրը:

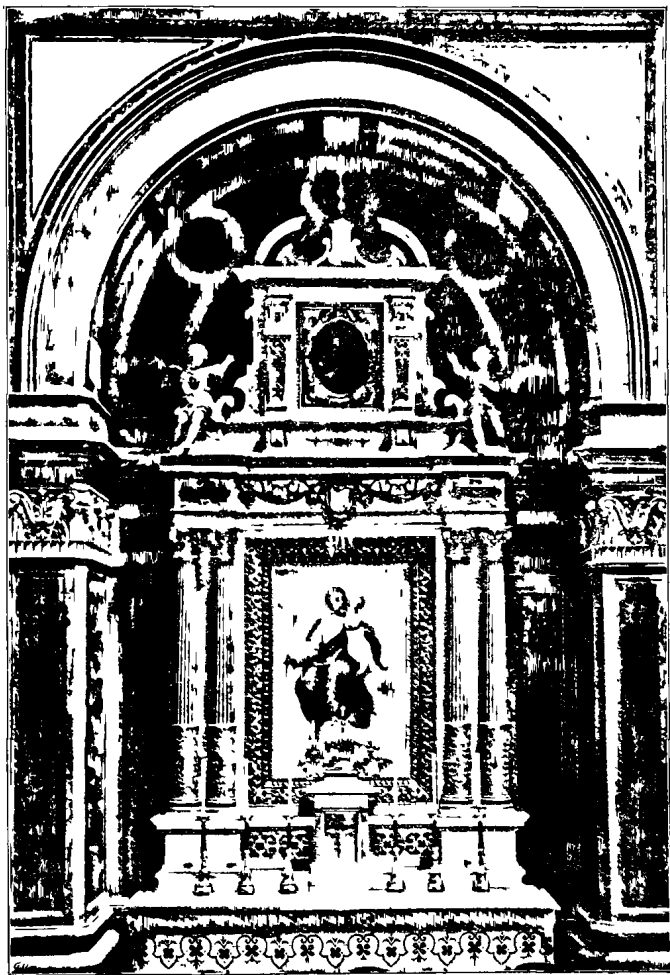
Պատարագի ներկայ գտնուող թէ՛ ազգայիններէն ու թէ՛ օտարներէն շատերը — արք ու կնայք — Գերապ. Արքահօր արահն ելան իրենց շնորհակալութիւններն ընելու: —

Բայց օրւան հանդիսին ամէնէն մեծ շքեղութիւնն ու ամէնէն փառաւոր տեսարանը մատուցանողն էր, կէսօրէն ետեւ եղած մեծահասակներ թափորն ու օրհնութիւնը, զոր տեղույս հայրապետին օգնական Նախկոյսը՝ Գերապ. Շնայրէր, բազմաթիւ եկեղեցականաց ընթերակալութեամբ կատարեց:

Կրնանք ըսել թէ դղրած էր մեծատարած քաղքին մէկ մեծ մասը: Ասոր վրայ գտնէ վերի վերջ գաղափար մ'ունենալու համար, անցողակի նշանակներ քանի մ'էական կէտեր: Թափորին երկայնութիւնը՝ գրեթէ քիլոմետրի մը չափ տարածութիւն առած էր: Կ'ըսուի որ 200.000 մարդ մասնակցեցաւ ասոր, սակայն եթէ ոչ այսպիսի ստուգիւ 150.000էն նուազ չէր:

¹ Այս տետրակը շուտով սպառուեան պատճառաւ, ժողովուրդեան ինքնանք՝ կրկին անգամ տպուեցաւ: Խմբ.

Թափորը բացաւ վաղեմի պատերազմողաց (Veteran) շուն՝ որուն ետեւէն կ'ընթանար
երաժշտաց խումբը, ասոր ետեւէն ինք խումբի բաժնուած ու ճերմակներ հագած դպրո-
ցական աղջկանց սիրուն շարքն սկսաւ շարժիլ: — Աղջիկներուն գրեթէ ամէն մէկն ունէր

Խորան Ս. Յովսէփայ Աստուածատր:

Հ. Վ. ՄԷԼԵ.

իւր ձեռքը զանազան խորհրդաւոր նշաններ. օրինակի աղաղաւ, ճերմակ աղաւնի՝ բարձի
վըպ, թեւերը բացած. — ոսկէգօծ նաւ, առաքաասներով ու չուսներով՝ մեծկակ
օրիորդի մը ձեռքը. չորս փոքրաղոյն աղջիկ ալ՝ զանիկայ լայն ժապաւէններով կապած՝
յառաջ կը տանէին: — Երեսու մանուկ՝ սյրեւայլ ձեւերով՝ թէ՛ իրրեւ արձան, թէ՛

իրրեւ պատկեր ու թէ՛ իրրեւ նորածին տղայ. — ոսկէզօծ խարխիս. — ձեռքի մէջ առած խաչ. — սիրտ. — դարձեալ՝ խաչ, խարխիս ու սիրտ (Հաւատք, յոյս եւ սէր) միատեղ. — ցորեն ու խաղող՝ կողովէ մէջ. — ամպհովանւոյ տակ Աստուածածնի արձանը՝ օրիորդի մը ձեռքը. ամպհովանին կը տանէր չորս պատանեակ: Բայց ո՞վ կրնայ ամէն բան տեսնել, տեսածները յիշել, ու անոնց ստորագրութիւնն ընել: — Սպիտակներ հագած աղջկանց թիւը՝ 600էն աւելի էր:

Տասնութ դրօշ՝ զանազան մեծութեամբ ու գոյներով, ամէն մէկ խմբին մէջտեղը զետեղուած դրուած էր: Մասնաւոր մտադրութեան արժանի բան է, որ ասոնց մէջէն մէկը կը ներկայացնէր զՄխիթար, գլուխը կնդուզով՝ Աստուածածնի առջեւը ծուկը դրած:

Աղջկանց խումբերուն ետեւէն կու գային այլեւայլ հոգեւոր ընկերութեանց խմբեր՝ իրենց յատուկ դրօշներովն ու զինանշաններովն:

Այս աշխարհականանքներէ կազմուած խմբերուն յաջորդեց եկեղեցականաց ահագին խումբը, յորում շատ աչքի կը զարնէր Մխիթարեան կրօնին Ուսանողաց, Նորընտաց եւ Ուխտեցի խումբը, որ ամէն գոյզգոյն արեւելեան ասեղնազօրութեամբ բանուած դպրի շապիկներ հագած, ձեռուքնին կեռոն՝ կարգաւ կանոնով իրարու ետեւէն կ'երթային. որոնցմէ ետքը կու գային, քանի մը կրօններու (Ռոմիսիկեան, Փրանկիսկեանց, Ողորմած եղբարց, Դպրոցի եղբարց) կարգէն, ըստ մասին լատին եկեղեցական ծանր զգեստներ հագած, ըստ մասին իրենց կրօնին յատուկ հագստովը — ձեռուքնին նոյնպէս վառած մոմեղէն: Լատին եկեղեցականաց յաջորդեցին Մխիթարեան Վ. Հարք, շուրջաւ հագած, ձեռուքնին վառած մոմով: Վ. Հարք հետքը կը հետեւէին սպասաւորք ու սարխաւազունք ազգային տարազով. — ու վերջապէս Սրբութիւն Սրբոց՝ շքեղ ամպհովանւոյ տակ, զոր փոխն ի փոխ կը տանէին ութ զօրաւոր պատանիք: — Ամպհովանւոյն երկու կողմը՝ ծանր քայլերով կը յառաջանային, կայսեր անձնական հսկայահասակ թիկնապահ զինուորները թրերնին բացած: — Ասոնց կից՝ բոլորովին կարմիրներ հագած՝ տասուերկու լապտերաւոր:

Թափօրը գոցեց՝ ժողովրդեան բազմութիւն մը, որ երաժշտական երկրորդ խմբին օգնութեամբը հոգեւոր երգեր կ'երգէր. ուր անպիէն քիչ մը վար, ջերմեանդ կանանց ընկերութիւն մը բարձր ձայնիւ Ս. Կուսին վարդաւանք կը զուցէր:

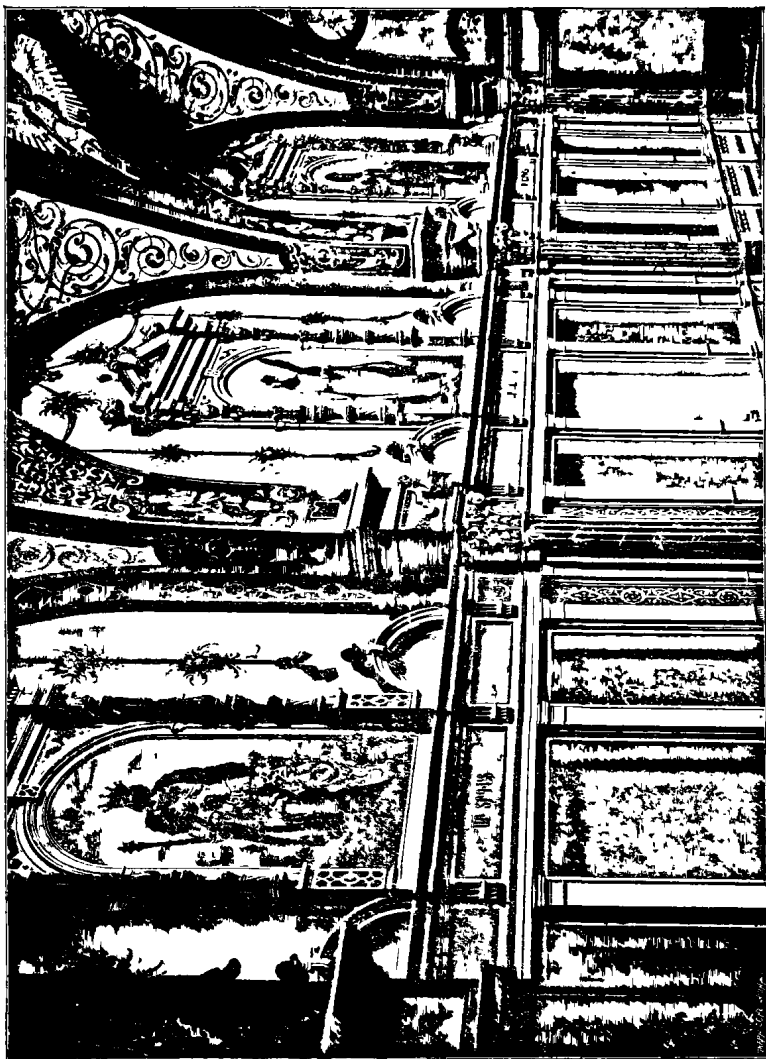
Հարկ չկայ ընել որ այս միջոցին, այն տեղերէն ուր որ թափօրը կ'անցնէր, ամէն տեսակ երթեւեկ, նոյն իսկ կառաց, ձիւնթաղ երկաթուղւոյ (tramway) ու ելեկտրական կառաց՝ երթեւեկութիւնը բոլորովին դադարած էր:

Թափօրին չուին աջ ու ձախ դին, ժողովրդեան չափէ աւելի խուռն բազմութիւն մը շատ հանդարտ ու անշարժ, մանաւանդ թէ լուսնութեամբ ու ջերմեանաբազմութեամբ կեցած էր: Սրբութիւն Սրբոցն առջեւէն անցնելու ատեն ոմանք գլուխնին կը խոնարհեցնէին, ոմանք կը խաչակնքէին ու շատերը նաեւ ծնրադիր աղօթելէ կ'ուզէին սակայն չէին կրնար ծուկը գնել ամբոխին բազմութիւնէն:

— Կարգն ու կանոնն ամենեւին տեղ մը չխնայարեցաւ: Թէպէտ այնչափ խուռն բազմութիւն քովէ քով դիզուած կեցած էր, այսու ամենայնիւ հանդարտ ժողովուրդն ոտիկանութեան օգնութեանն ամենեւին հարկաւորութիւն չունեցաւ: Որովհետեւ ասոր առջին անպիւն ցրուած, ու հանդարտութեամբ յառաջ քալող անդամներուն բաւական էր միայն ձեռուքնին շարժել՝ որ ժողովուրդը թափօրական չուին ազատ անցք ու երթեւեկութիւն թողու:

Թափօրին սկիզբն ու դէպ ի մէջ տեղումները՝ կը քալէին փողահար հրաւիրանները (Herold), որոնք ատեն ատեն շունչուն փողահարութեամբ կ'իմացնէին թափօրին մօտենալը:

յառաջ քալելու Սրբույթի ինքնուրույն օրհնութիւն բաշխելը։ — Թափորը տեւեց գրեթէ երկու ժամ։ — Երբ եկեղեցին դարձանք ի շնորհակալութիւն Աստուծոյ ըրած այն մեծ շնորհաց՝ հանդիսադիր Նպիակապոսն հնչեցուց Գոհարանութեան երգն զոր երգիչք եւ երաժիշտք

Հ. Ա. Ս. Ս.

Էջակոյն եկեղեցւոյն (Ս. Տրդատ, Ս. Եղեշան, Ս. Վարդան)։

մեծ արուեստով կատարեցին։ — Միաբանութեան երկրպարեան տօնախմբութեան ներկայ գտնուելոյն Վիլննա գտնուող ազգայիններն եւ շատ հեռու տեղերէն եկած զանազան անձինքներ, որոնք իրենց ներկայութեամբ մեծ ապէս բարձրացուցին հանդիսի փառաւորութիւնը։ —

Աշխարհիս այլեւայլ կողմերէն տեղացած բազմաթիւ բարեմակութեանց, նամակներու եւ հեռագիրներու մէջէն յիշեց միայն լեւոն ԺԳ. Սրբազան Քահանայապետինը, Աւստրիոյ Վեհափառ Կայսեր, եւ քանի մը բարձրաստիճան սննանց կողմէն եղածները, Ս. Հայրը՝ յաջորդ հեռագրական շնորհաւորութիւնն ըրաւ։

Roma. Il Santo Padre lieto del ducentesimo anniversario della fondazione della Congregazione Mechitarista, benedice di cuore Lei e Suoi dipendenti.
M. Card. Rampolla.

Այսինքն, Սուրբ Հայրն ուրախանալով Միխիթարեան Միաբանութեան երկերիւրամեայ տարեդարձին հիմնարկութեանը վրայ՝ արտանց կ'օրհնէ զձեզ ու Ձեր հպատակները, Ս. Կարգինալ Ռամպոլլա։

Նմանապէս Վս. Իշխան Կարդինալն Ղեգոխովսկի, Գաշերեց Ս. Ժղ. Տարածման հաւատոյ՝ ամսոյս 15-9 կը հեռագրէր առ Գեր. Արքահայր։

Roma. Al ducentesimo anniversario della Congregazione il Santo Padre invia la Sua Apostolica Benedizione.
Ledóchowski.

Միաբանութեան երկերիւրորդ տարեդարձին՝ Սրբազան Հայրն իւր Առաքելական օրհնութիւնը կ'աւաքէ։
Ղեգոխովսկի։

Աւստրիոյ Վեհափառ Կայսրը՝ յաջորդ ոչ հասարակ ոճով գրուած հեռագիրն ըրաւ Գերապ. Արքաճօր Բուդապէշտէն։

Cabinets-Kanzlei Sr. k. u. k. Apost. Majestät.

An Seine Erzbischöfliche Gnaden, den hochwürdigsten Herrn Arsenius Aïdyn, Erzbischof und Generalabt der Mechitharisten-Congregation in Wien.
— Budapest Udvár.

Seine k. u. k. Apost. Majestät danken allergnädigst für die anlässlich der zweihundertjährigen Gründungsfeier der hochwürdigen Mechitharisten-Congregation in Wien auf telegraphischem Wege dargebrachte Huldigung.
Auf a. h. Befehl. König.

Նորին Կայսերական եւ Թագաւորական Առաքելական Վեհափառութեան ներքին զիւանատունը։

Առ Գերապայծառ Ամենապատիւ Տէր Արսէն Այսնեան Արքեպիսկոպոս եւ Ընդհանրական Արքայ Վիեննայի Միխիթարեան Միաբանութեան։

Նորին Կայսերական եւ Թագաւորական Առաքելական Վեհափառութիւնը արտանց շնորհակալ կ'ըլլայ մեծարգոյ Միխիթարեան Միաբանութեան երկերիւրամեայ հիմնարկութեան Հանդիսին առթիւ, հեռագրական ծափով իրին մատուցած հպատակութեան հաւատարեց։

Նորին Վեհափառութեան հրամանաւը՝ Կէսնիզ։

Վիեննայ Կարդինալ Արքեպ.

Գրուշա. Gloggnitzէն այսպէս կը հեռագրէր. Bitte meine herzlichsten Glück- und Segenswünsche zur Säcularfeier entgegenzunehmen.

Cardinal Gruscha.

Կը խնդրեմ հաճեցէք ընդունել իմ արտազին շնորհաւորութիւնքս եւ մաղթանքներս երկդարեան տօնախմբութեանը առթիւ։
Կարդինալ Գրուշա։

Մեծարգոյ Միխիթ . Միաբ. ի Վիեննա .

Առթիւ 200ամեայ կացութեան Միխիթ . Միաբանութեանդ ընդունեցէք Սամուշովար (Պեռլա) քաղաքի խորհրդանոցին անդամոց ամենայն անկեղծ բարեմաղթութիւնները : Ծնորդէ ամենաբարին Աստուած, որ Մեծյ. հաստատութիւնդ ընդ անիւն ամն զարգանայ ծաղիկ եւ ապագային մէջ ալ իւր աշխատանքն եւ բարձր կոչումն ընդհանուր զոհութեան վրայ հիմնէ : ... Միանգ ամենախորին յարգանք

Լուսիկ Թեոդորուսն
Todorfi Lukacs

Քաղաքապետ .

Ամոցս տանու մէկին փառաւոր ինքնոյք մը տրուեցաւ, փայլ մը առին այլեւայլ ճառախօսութիւններ եւ ի մէջ այլոց գեղեցիկ տպագրութեամբ հրատարակած եւ արուեստագիտական ճարտար գծագրութեամբ հայերէն ոտանաւոր մը, որուն կարգացուելէն ետեւ՝ Գեղարք. Հ. Նիկ. Ագեր. կարճ բայց իմաստնալից խօսքով մը բարձրացուց Միխիթարայ ու իր աշակերտաց արժանիքն եւ յորդորեց Միաբանները, որ աւելի եռանդեամբ յառաջ երթան այն ճամբէն՝ զոր հորդեց երջանկալիշատակ հայրն Միխիթայ՝ եւ որուն վրայէն զային հինիւր վասն զն ասով չէ թէ երկու, հապա շատ հարիւր տարիներէ ետքն ալ կանգուն կը մնայ Միխիթարայ անմահ յիշատակը :

Ասոր վրայ Ղուկաս Աւետիքեան, Նղիսաբէթուգլոյց հայ ժողովուրդապետն, հայերէն եւ ապա լատիներէն լեզուաւ Միխիթարեան Միաբանութեան՝ կրօնի ու գիտութեան ասպարիզին վրայ ցուցած եռանդն ու ջանքն եւ ստացած արդիւնքները դուռատեց : Այլեւայլ լեզուներով բազմաթիւ ծառեր, ուղերձներ եւ ոտանաւորներ խօսուեցան ու կարգացուեցան : Դնենք հոս ստորեւ միայն Վիեննայի նշանաւոր բանաստեղծին (Franz Eichert) այս առթիւ յօրինածն :

Վիեննայի Միխիթարեան Միաբանութիւնը՝ վերոյիշեալ տետրակէն զատ հրատարակեց նաեւ քանի մը լուսանկար պատկեր : — Ասոնք կը ներկայացնեն մայր վանքին հցակապ շէնքը, շէնք. եկեղեցւոյն ինչ ինչ մասերը, սեղանատան գեղեցիկ պատկերը, նաեւ թափորին չուէն մէյմէկ մաս : — Բայց բուն մեծ գործքն որ կը հրատարակուի այս երկրպարեան յօրնինքն ամօթիւ, է՝ շատ հիմնովին գրուած ու ընդարձակ կրթողական պնդելի երկասիրութիւն մը, այս տիտղոսով . « Ուսումն դասական հայերէն լեզուի, որ նուիրուած է Միխիթարայ Սեբաստացւոյն » Հ. Սպենիան եւ Հ. Տաշեան մատենագիրներէն յաջորդ խօսքերով, « յնդասցէ եւ Հայրն Սեբաստեան՝ տեսեալ զիւր աշխատութիւնան, ընդ նորոգումն անկեղծ հայ դպրութեան՝ մշակեալ եւ պատկեալս, յետ վախճանին իւրոյ՝ բազմապատիկ տոհմականօք՝ ընդ երկրիւրամեան ժամանակա, ի ձեռն իւրոց սեպհականացն : » Բայց աւանդ որ այս մեծ գործոյն տպագրութիւնը հանդիսութեան օրւան չկցաւ հասնիլ :

Նոր մէկ կողմանէ մեր սրտին փափաքը յայտնելով՝ կը բարեմաղթենք Վիեննայի Միխիթարեան Միաբանութեան այեւոր Գլխոյն եւ իր ամէն կենդանի անդամներուն, որ լիռ ապրին ընդ երկար, եւ իրենց բարձր գիտութիւնն ու սնունդութեան հոտը տարածեն ընդ սիրիւս, — մէկալ կողմանէ իրենց հետ՝ ձեռուընիս դէպ ի երկինք վերցուցած մը պարզատիւք Ամենախորհրդին տեսանողի մը խօսքերով թէ « Տէր Աստուած բարեբար եւ արդարաւոր որ ... Հօր մերում՝ ազդեցեր զխորհուրդ Միաբանութեանս այսորիկ՝ վասն մեծի փառաց անուան քոյ . եւ միջնորդութեամբ Մօր քոյ եւ Կուսի յառաջացուցեր ... , մաղթեմք զՄիաբանութիւնս զայս յանուն քո օրհնեալ : Աճեցի ի մեզ զպատուս Հոգւոյն սրբոյ, զտէր եւ զխաղաղութիւն ... »

Ա. ՓԹԱՍ.